

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2007

NORRMALMS STADSDELSNÄMND

**NORRMALMS
STADSDELSFÖRVALTNING**

www.stockholm.se/norrmalm

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
ILS, STADENS INTEGRERADE SYSTEM FÖR LEDNING OCH UPPFÖLJNING.....	5
NÄMNDENS ARBETE UNDER ÅRET	6
STADEN SKA VARA EN ATTRAKTIV PLATS FÖR BOENDE, FÖRETAG OCH BESÖK.....	7
MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET	7
EKONOMISKT BISTÅND OCH ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER	8
FERIEARBETEN FÖR UNGDOMAR	9
SOMMARKOLONIVERKSAMHET	9
KULTUR- OCH FÖRENINGSVVERKSAMHET	9
STADSMILJÖ	10
FLYKTINGMOTTAGANDE	10
VALFRIHETEN SKA ÖKA	11
MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET	11
AKTIVITETSPLAN	11
AVKNOPPNING	12
SKOLA FÖR KUNSKAP.....	12
MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET	12
FÖRSKOLEVERKSAMHET	12
SKOLA OCH SKOLBARNSOMSORG	13
HÖGRE KVALITET I OMSORGEN.....	13
MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET	14
ÄLDREOMSORG	16
HEMLÖSA	18
RÖRLIGA TEAM	19
MISSBRUK	19
STÖD OCH SERVICE TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	20
EN TRYGG OCH SNYGG STAD.....	22
MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET	22
STÖD TILL UTSATTA KVINNOR	22
REN, SNYGG OCH TRYGG UTEMILJÖ	22
MILJÖFRÅGOR	22
MEDARBETARNA	22
EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH SÄNKT SKATT	25
EKONOMISKT UTFALL FÖR NÄMNDEN	25
BUDGETUTFALL JÄMFÖRT MED PROGNOTISERAT UTFALL I TERTIALRAPPORTER	27
ÅTGÄRDER FÖR ATT UNDVIKA UNDERSKOTT 2008	28
OMSLUTNINGSFÖRÄNDRINGAR	28
KOSTNADS- OCH INTÄKTSUTVECKLING	29
BALANSRÄKNING	30
LOKALER	30
STIMULANSBIDRAG	31
RESULTATENHETER	31
INVESTERINGAR	32
BILAGEFÖRTECKNING	32

SAMMANFATTNING

Stadsdelsnämnden har en otillräcklig uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål som rör ekonomisk hushållning och sänkt skatt. De mål som rör verksamheterna i övrigt är, med något enstaka undantag, uppfyllda för år 2007 och enheterna har i huvudsak uppfyllt sina åtaganden. Sammantaget bedöms nämnden ha bidragit till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Staden ska vara en attraktiv plats för boende, företag och besök

Samtliga mål som rör verksamhetsområdena arbetsmarknadsåtgärder, ekonomiskt bistånd, flyktingmottagande, stadsmiljöverksamhet, kultur- och föreningsverksamhet samt verksamhet för barn och ungdomar har uppfyllts under det gångna året. Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

I arbetet för måluuppfyllelse kan nämnas att antalet bidragshushåll på Norrmalm har minskat med 26 procent och den totala kostnaden för försörjningsstöd med 31 procent jämfört med föregående år. Metoder för medborgardialog i frågor som rör stadsmiljön har utvecklats. Barn, ungdomar och äldre har fått möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.

Valfriheten ska öka

Nämndens eget mål om tydlig och lättillgänglig information har delvis uppfyllts. Förvaltningen anser dock att nämnden har bidragit i hög grad till inriktningsmålet att öka valfriheten genom att det t.ex. inom Norrmalms förskolor finns en mångfald av verksamhetsformer och pedagogiska inriktningar. Inom flera områden i övrigt kan brukarna välja kommunal eller enskild utförare av servicen.

Vissa avvikelser från aktivitetsplanen för konkurrensutsättning redovisas då start för upphandling av en parklek samt ett vård- och omsorgsboende är förskjutna till 2008. Tyngdpunkten för genomförande av aktivitetsplanen ligger på perioden 2008-2009.

Skola för kunskap

Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål som rör skola för kunskap. Andelen förskollärare har ökat något. Kvalitetsredovisningen visar på goda resultat för Norrmalms förskolor. De uppfyller målen i läroplanen samt de kommunala målen i förskoleplan och kommunfullmäktiges budget. Ett flertal nya förskoleavdelningar har startat under 2007 för att tillgodose barnomsorgsgarantin och uppfylla stadens mål för barngruppernas storlek.

Andelen elever med gymnasiebehörighet var mycket hög inom Norrmalms skolor det gångna läsåret. Skolorna har arbetat systematiskt och långsiktigt för att skapa en trygg lärande- och arbetsmiljö för både elever och personal.

Högre kvalitet i omsorgen

Sammantaget har stadsdelsnämnden i hög grad bidragit till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål om högre kvalitet i omsorgen. Inom områdena äldreomsorg, social och socialpsykiatrisk verksamhet och funktionshinder är merparten av stadsdelsnämndens mål för verksamheterna uppfyllda. Inom äldreomsorgen finns enstaka mål som inte har uppnåtts under året men förvaltningen bedömer att måluuppfyllelsen i sin helhet är tillfyllest.

I arbetet för måluuppfyllelse kan nämnas att vardagsaktiviteterna inom äldreomsorgen har fått en mer framträdande roll. Flera utbildningssatsningar har genomförts inom områdena rehabilitering, demensvård, det sociala innehållet i äldreomsorgen, livsmedelshygien och måltidsmiljö. För att minska ungdomars konsumtion av alkohol och narkotika har insatser genomförts i form av t.ex. förebyggande arbete med föräldragrupper i KOMET och samarbete med ungdomsmottagningen. Förvaltningen har haft ett särskilt perspektiv på flickor i det alkohol- och drogförebyggande arbetet.

Insatserna för de mest utsatta, hemlösa med missbruksproblem och klienter med missbruk i kombination med psykisk störning, har vidareutvecklats och inom den socialpsykiatriska

verksamheten har extra insatser genomförts för att på mer informell väg förmedla kontakt med myndigheter. Förvaltningens rörliga team har gett stöd till personer med psykiska funktionsnedsättningar.

En trygg och snygg stad

Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål. Förvaltningen samarbetar med andra myndigheter och frivilligorganisationer och deltar i utbildningar avseende frågor om kvinnofrid. Varje verksamhet ska särskilt uppmärksamma utsatta kvinnor och stödja dessa.

Ett flertal trygghetsvandringar har genomförts och i parkupprustningarna har behov av belysning och andra trygghetsskapande åtgärder beaktats särskilt. För att förbättra renhållningen i parkerna har förvaltningen t.ex. vid behov placerat ut större papperskorgar.

Ekonomisk hushållning och sänkt skatt

Nämnden har en otillräcklig uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål som rör ekonomisk hushållning och sänkt skatt. Stadsdelsnämnden redovisar ett underskott om 8,9 mnkr före resultatöverföringar och ett underskott om 7,7 mnkr efter resultatöverföringar. För anslag 1 redovisas ett underskott med 7,2 mnkr och för anslag 2 redovisas ett underskott med 1,8 mnkr före resultatöverföringar. Underskottet återfinns i huvudsak inom äldreomsorg 12,5 mnkr, stöd och service till personer med funktionsnedsättning 4,2 mnkr och social omsorg för barn och unga med 4,1 mnkr.

Underskotten beror till största del på ökade behov och ökade kostnader för omvandlings- och omstruktureringsprojekt. Större överskott redovisas inom förskolan om 8,3 mnkr till följd av fler inskrivna barn än beräknat och kultur- och föreningsverksamhet om 3,7 mnkr.

Under februari månad kommer samtliga enheter inom förvaltningen att på nytt räkna igenom sina budgetar och göra prognoser för 2008. Om resultatet av genomgången innebär att besparingar som påverkar verksamheten måste genomföras, kommer dessa att föreslås nämnden senast i samband med tertiärrapport 1.

ILS, STADENS INTEGRERADE SYSTEM FÖR LEDNING OCH UPPFÖLJNING

ILS är stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Huvudsyftet med ILS är att skapa tydlighet och försäkra sig om att de politiska målen och besluten genomsyrar alla led i stadens organisation. På samtliga nivåer måste det finnas respekt för budgeten som stadens främsta styrdokument där ekonomin utgör den yttre ramen inom vilken verksamheten måste inrymmas.

ILS ger också en struktur för dialog samt verktyg för att koppla samman enheternas kvalitetsarbete till den stadsövergripande planeringen och uppföljningen. ILS vilar på två ben: *budgetprocessen* med verksamhetsplan, tertiärrapporter och verksamhetsberättelser etc. samt *kvalitetsstrategin* som är ett verktyg för målnedbrytning, effektivt genomförande, systematisk uppföljning och utveckling. I ILS betonas vikten av dialog i hela organisationen. Nämnden och förvaltningsledningen kan bland annat genom dialog säkerställa att enheterna tolkar sitt uppdrag på rätt sätt och formulerar mål som är möjliga att uppnå med befintliga resurser.

Enheter har upprättat åtaganden i samband med sina verksamhetsplaner och dessa har följts upp i samband med tertiärrapport 2 och verksamhetsberättelsen i dialog med ledningen. Den ekonomiska uppföljningen sker varje månad.

För stadsdelsnämndens förskolor sker den stora uppföljningen av verksamheten i en årlig kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningen är en bedömning av i vilken mån de nationella målen för

förskolan har uppnått och syftar också till att utvärdera stadens mål/kvalitetsområden i förskoleplan och stadens budget. Kvalitetsredovisningen ska vara framåtsyftande och ligga till grund för enhetens utvecklingsarbete och verksamhetsplanering.

Stadsdelsnämnden godkände kvalitetsredovisningen för Norrmalms förskolor i november 2007. Utbildningsförvaltningen har i uppdrag att redovisa en kvalitetsredovisning gemensam för Stockholms stad till Skolverket.

NÄMNDENS ARBETE UNDER ÅRET

Stadsdelsnämndens sammansättning under 2007

Hanna Broberg (m) *ordförande*
Jan Valeskog (s) *vice ordförande*

Öriga ledamöter

Anders Blom (m)
Petra Gardos (m)
Fredrik Liljeqvist (m)
Ulf Linder (m)
Peter Sikström (fp)
Johanna Jämstorp (kd)
Lars Arell (s)
Barbro Gåije (s)
Tara Twana (s)
Yildiz Kafkas (mp)
Hans Enroth (v)

Ersättare:

Gunilla Nordin (m)
Veronica Nordström (m)
Pia Larsson (m)
Lisen Ståhlberg Olmert (m)
Anders Thuresson (m)
Amelie Tarschys Ingre (fp)
Boris Doslic (c)
Carolina Gomez Lagerlöf (s)
Jonas Morian (s)
Andreas Nilsson (s)
Caroline Dahlbom (s)
Ylva Sjöstrand (mp)
Berit Vikner (v)

Sammanträden under året

Stadsdelsnämnden har under 2007 haft sammanlagt tolv sammanträden. Årets första sammanträde ägde rum på Tulegatan 13 och de övriga på Lilla Adolf Fredriks skola. Information om nämndens sammanträden har utannonserats i lokalpressen och på stadsdelsnämndens webbplats. Dagordning och protokoll från nämndens sammanträden har funnits tillgängliga på webbplatsen. Allmänheten har via webbplatsen även kunnat ta del av beslutsunderlag i de ärenden som behandlats av nämnden.

Samtliga sammanträden har varit öppna för allmänheten, vilket bl.a. inneburit att allmänheten haft möjlighet att ställa frågor till stadsdelsnämnden eller framföra förslag och synpunkter. Från allmänhetens sida har i genomsnitt ett tiotal personer deltagit. Sekretessärenden har behandlats under den slutna delen av respektive sammanträde, där allmänheten inte haft rätt att närvara.

Följande teman har behandlats vid öppen frågestund i anslutning till nämndsammanträden under 2007:

- Norrmalms parkplan
- Musik och hälsa i skolarbetet
- Fler diagnoser och nya metoder i omsorgen om vuxna med funktionsnedsättningar
- Utveckling av vårdkedjan för tunga missbrukare
- Norra Länken
- Verksamhetsplan och budget för år 2008

Nämndärenden under året

Stadsdelsnämnden har under 2007 fattat beslut i sammanlagt närmare 200 ärenden. Utöver beslut om verksamhetsberättelse, tertialrapporter och verksamhetsuppföljningar har beslut fattats om bland annat parkplan för Norrmalm, utbyggnad av förskoleverksamheten och inrättande av två gruppbofasta för personer med funktionsnedsättningar. Beslut har också fattats om samverkan med

stadsdelsförvaltningarna på Kungsholmen och Östermalm vad gäller ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder, park- och stadsmiljöverksamhet, konsumentvägledning, bostadsförvaltning samt budget- och skuldrådgivning.

Under 2007 har sammanlagt 67 medborgarförslag inkommit vilket betyder att antalet inkomna förslag var i det närmaste oförändrat jämfört med föregående år. Fr.o.m. 2007 ändrades rutinerna för hantering av medborgarförslag som innebär att de förslag som rör annan förvaltnings direkta ansvarsområde skickas vidare till berörd förvaltning. Sammanlagt 36 medborgarförslag skickades vidare till annan förvaltning, i de allra flesta fall till trafikkontoret.

Social delegation och budgetberedning

Stadsdelsnämnden har bland sina ledamöter och ersättare utsett en social delegation samt en budgetberedning. Sociala delegationens uppdrag är att fatta beslut i enskilda ärenden, d.v.s. ärenden som innebär myndighetsutövning gentemot enskilda och där beslutanderätten inte är delegerad till tjänsteman. Delegationen har under året haft sammanlagt 16 sammanträden och fattat beslut i ca 120 ärenden, varav närmare 40 procent rört medgivande eller förnyat medgivande för att ta emot barn för adoption.

Budgetberedningen är ett forum för information och diskussion mellan nämnden och förvaltningsledningen. Budgetberedningen har haft nio sammanträden där bl.a. information om stadsdelsnämndens ekonomiska läge lämnats både månatligen och i samband med tertialrapporter. Diskussioner har även förts om vissa organisatoriska förändringar. Vidare har de upphandlingsärenden som varit aktuella under året tagits upp för information och diskussion.

STADEN SKA VARA EN ATTRAKTIV PLATS FÖR BOENDE, FÖRETAG OCH BESÖK

Samtliga mål som rör verksamhetsområdena arbetsmarknadsåtgärder, ekonomiskt bistånd, flyktingmottagande, stadsmiljöverksamhet, kultur- och föreningsverksamhet samt verksamhet för barn och ungdomar har uppfyllts under det gångna året. Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till måluppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 2007-2009	Stadsdelsnämndens mål för verksamhetsområdet	Bedömning av måluppfyllelse
<i>Verksamhet för barn och ungdom/kultur och föreningsverksamhet</i>		
Staden ska tillhandahålla god fritidsverksamhet för barn och ungdomar. Alla barn och ungdomar i stadsdelen ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.	Alla barn och ungdomar ska erbjudas en god och varierad fritidsverksamhet och ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Dialog mellan sdf och berörda enheter och anordnare. Redovisning av verksamheter och aktiviteter som erbjudits under året i verksamhetsberättelse 2007.

<i>Stadsmiljöverksamhet</i>		
Säkra möjligheterna till lokalt inflytande över angelägna stadsmiljöfrågor.	Metoder för medborgardialog ska utvecklas. Barnperspektiv och mobilitetsfrågor ska lyftas fram i planprocessen för Norra Stationsområdet.	Målen har uppfyllts. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar, medborgardialog och remissvar.
<i>Arbetsmarknadsåtgärder</i>		
Öka förvärvsfrekvensen. Öka andelen som arbetar i privat sektor.	Öka förvärvsfrekvensen genom utökad samverkan med bl.a. det privata näringslivet.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning i Paraplysystemet.
Minska arbetslösheten bland ungdomar.	Minskad arbetslöshet bland ungdomar, särskilt bland långtidsarbetslösa.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning i Paraplysystemet.
<i>Ekonomiskt bistånd</i>		
Alla som idag är socialbidragsberoende p.g.a. arbetsbrist ska garanteras insats inom fem dagar.	Alla som är socialbidragsberoende p.g.a. arbetsbrist ska garanteras en snabb insats.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Månatlig uppföljning i Paraplysystemet.
<i>Flyktmottagande</i>		
Andelen nyanlända flyktingar som har arbete inom introduktionsperioden ska öka i jämförelse med 2006 års utgång. Andelen invandrare som har praktik/arbete kombinerat med svenskundervisning ska öka i jämförelse med 2006 års utgång.	Varje nyanländ flykting ska ges arbete, utbildning eller annan sysselsättning under introduktionsperioden.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning i FLYKT- systemet.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Ett samarbete mellan ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder och specialistfunktioner vid stadsdelsförvaltningarna Norrmalm, Kungsholmen och Östermalm startade den 1 september 2007. Samarbetet syftar bland annat till att förstärka utvecklingsarbetet inom ekonomiskt bistånd och få effektivare arbetsmarknadsåtgärder i innerstaden.

Antalet bidragshushåll på Norrmalm var 218 i december 2007 vilket är en minskning med 26 procent jämfört med december 2006. Den totala kostnaden för försörjningsstödet har minskat kraftigt med 31 procent jämfört med föregående år. Antalet bidragshushåll som saknar arbete och inte är berättigade till ersättning i form av A-kassa/ALFA var 63 stycken i december 2007 vilket motsvarar en minskning med 12 procent jämfört med 2006. Sedan år 1999 har det totala antalet bidragstagare på

Norrmalm minskat med nästan 60 procent, vilket gör att stadsdelen väl uppfyller målsättningen att halvera antalet bidragstagare.

Alla som söker försörjningsstöd med hänvisning till att de saknar arbete och står till arbetsmarknadens förfogande, har anvisats insats på arbetsverksamheten Fokus inom fem dagar från beslut om försörjningsstöd. Fokus har innehållit utredning och bedömning samt jobbsökeri och matchning till arbete eller studier. Praktik har erbjudits hos stadsdelsförvaltningens arbetsverksamheter restaurang Frida samt Bolinders kafé och konferens eller hos privata arbetsgivare.

Under perioden september-december 2007 remitterades arbetslösa försörjningsstödstagare från Norrmalms stadsdelsförvaltning till Fokus. Av 82 inskrivna erhöll 11 arbete, samtliga hos privata arbetsgivare. Under samma period deltog 11 ungdomar i Fokus. Av dessa fick 5 ungdomar arbete, samtliga hos privata arbetsgivare. Ingen gick till studier.

Under årets första nio månader remitterades personer med ekonomiskt bistånd på grund av arbetsbrist till arbetskonsulenter. En av arbetskonsulenterna hade ett tätt och nära samarbete med ungdomshandläggarna på Arbetsförmedlingen där målet var att coacha och matcha den unge ut på arbetsmarknaden. För övriga följde också planering i samarbete med den lokala arbetsförmedlingen för att finna snabba och lämpliga insatser. Stadsdelsförvaltningen hade sedan tidigare ett väl etablerat samarbete med arbetsförmedlingen och försäkringskassan samt landstingets primärvård och psykiatri (Norrmalmsnätet).

Enheten för försörjningsstöd på Östermalm har under året haft trepartsmöten med arbetsförmedlingen och försäkringskassan. Fokus har dock inte haft motsvarande möten. Fokus upphör i och med årsskiftet 2007-2008 då ansvaret för denna typ av verksamhet övertas av Jobbtorgen.

Behov av specifika åtgärder för att stödja unga som står utanför skola och arbetsmarknad och inte har ekonomiskt bistånd har inte funnits under 2007.

Feriearbeten för ungdomar

Sommaren 2007 fick 35 skolungdomar, de flesta i åldern 16-17 år, feriearbete. Arbetsplatserna har främst funnits inom stadsdelsnämndens egna verksamheter. Fem ungdomar ingick i ett brottsförebyggande samverkansprojekt med citypolisen. Den totala kostnaden uppgick till 283 tkr.

Sommarkoloniverksamhet

169 barn och ungdomar fick kolloplats under sommaren. Av dessa var 68 pojkar och 101 flickor. Av de barn och ungdomar som ursprungligen sökte tackade 33 nej till plats. Handläggare från barn- och ungdomsavdelningen inspekterade två kollogårdar under sommaren.

Ansökningar till sommargårdsverksamhet:

År	2003	2004	2005	2006	2007
Antal ansökningar	307	361	353	202	169
Beviljade platser	307	361	353	202	169
Ej beviljade	0	0	0	0	0

Kultur- och föreningsverksamhet

Stadsdelen har fortbildat pedagoger inom förskolan i skapande och rytmik för de mindre barnen. I Vasaparken har Astrid Lindgren 100 år uppmärksamrats med bl.a. sagovandring och teater. Öppna förskolan har haft rytmikkurs för föräldrar.

Kring de äldre barnen samarbetar socialtjänsten, skolorna, fältassistenter, ungdomsmottagning, Dramaten och Teater Accent med kulturen i teaterform. Föreställningar har spelats för alla elever i år 8

och en skolas år 9. Dessutom har tre föreställningar erbjudits för föräldrar med efterföljande diskussioner. Det har även funnits möjlighet vid sex tillfällen för ungdomarna att komma till en mötesplats på Arena Accent där ungdomarna själva får möjlighet att spela teater. Vidare ger stadsdelen ett verksamhetsstöd till Birkagårdens ungdomscafé som håller öppet flera kvällar i veckan för ungdomar. Stadsbiblioteket är en annan samarbetspartner, där det funnits möjlighet för ungdomar att gå en skrivarkurs eller delta i tecknarverkstad.

Information till berörda grupper har gått ut genom skola, förskola, fältassistenter, fritidsgården, öppna förskolan, bibliotek, affischering, hemsida och annonser i tidningen Vi i Vasastan.

Inom vård- och omsorgsavdelningens verksamheter för vuxna och äldre har brukare tagit del av teaterföreställningar, konserter och uppträdanden av andra slag. Socialpsykiatrien har även anordnat bussresor till kulturaktiviteter på annan ort.

Därutöver beviljar Norrmalms stadsdelsnämnd bidrag till föreningar och organisationer som på lokal nivå bedriver verksamhet riktad till äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Stadsmiljö

Arbetet med att bevara och utveckla natur- och rekreationsvärden i parker och grönområden fortskrider i enlighet med stadens parkprogram. En lokal parkplan för Norrmalm färdigställdes och redovisades för stadsdelsnämnden i mars 2007 och ligger till grund för utveckling och upprustning av Norrmalms parker. Fördelningen av investeringsmedel redovisas i avsnittet *Investeringar*.

Inom stadsdelen pågår en ständig utveckling av bostäder och verksamheter. Genom ett aktivt deltagande i trafik-, exploaterings- och stadsbyggnadskontorens arbete tillsammans med förvaltningens programområden tillgodoses behoven av service till medborgarna.

Fyra stora samråd har genomförts under året där stadsdelsnämnden avgivit remissvar; förslag till program för detaljplan för stadsbiblioteket, program för Norra Stationsområdet, galleria vid Odenplan och för kv. Vega. Genom stadsdelsnämndens hemsida, informationsmaterial, klagomålshantering, medborgarförslag och brukarenkäter hålls en kontinuerlig dialog med medborgare och brukare. På stadsdelsnämndens öppna möten har Vägverket informerat om hur arbetet med Norra Länken fortskrider. Förvaltningen har genomfört samråd kring förnyelse av parker i Röda Bergsområdet och en enkät har lagts på hemsidan om Vasaparken.

Flyktningmottagande

De sista fyra månaderna 2007 har flyktningmottagningen varit gemensam för Kungsholmens, Norrmalms och Östermalms stadsdelsförvaltningar. Flyktningarna har deltagit i introduktionsprogram och har följt upprättade handlingsplaner. De har studerat vid SFI och kombinerat sina studier med praktiskt arbete för att underlätta inträde på arbetsmarknaden.

Att flyktningmottagningen har integrerats med Fokus har inneburit många vinster då deltagarna till stora delar har kunnat erbjudas samma utbud av stöd, kontakter och samverkanspartners som arbetslösa med försörjningsstöd. Totalt har 36 flyktingar deltagit från de tre stadsdelsförvaltningarna under året. Endast en person har deltagit och avslutats i introduktionsprogram från Norrmalms stadsdelsförvaltning.

VALFRIHETEN SKA ÖKA

Nämndens eget mål om tydlig och lättillgänglig information har delvis uppfyllts. Förvaltningen anser dock att nämnden har bidragit i hög grad till inriktningsmålet om att öka valfriheten genom att det t.ex. inom Norrmalms förskolor finns en mångfald av verksamhetsformer och pedagogiska inriktningar. Inom flera områden i övrigt kan brukarna välja kommunal eller enskild utförare av servicen.

Vissa avvikelser från aktivitetsplanen för konkurrensutsättning redovisas då start för upphandling av en parklek samt ett vård- och omsorgsboende är förskjutna till 2008. Tyngdpunkten för genomförande av aktivitetsplanen ligger på perioden 2008-2009.

Mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 2007-2009	Stadsdelsnämndens mål för verksamhetsområdet	Bedömning av måluppfyllelse
Staden ska skapa förutsättningar för att ge medborgarna så stor valfrihet som möjligt.	Medborgaren ska ha tillgång till tydlig och lättillgänglig information om nämndens egna verksamheter och privata alternativ för att underlätta det egna valet.	Målet har delvis uppfyllts. Bedömningsgrund: Egenutvärdering i brukarkontakter.

Information ska alltid lämnas om såväl kommunala som enskilt drivna verksamheter och information om valmöjligheter har getts till kunder och brukare. På stadsdelsnämndens webbplats kan allmänheten ta del av de alternativ av verksamheter som finns i stadsdelsområdet. Det stadsövergripande arbetet med att utveckla Stockholms stads gemensamma webbplats som påbörjades under 2007, har inneburit att förvaltningen endast genomfört mindre ändringar och förbättringar på stadsdelsnämndens webbplats. Det har framför allt handlat om att förbättra informationen om nämndens verksamheter.

De kommunala förskolenheterna är konkurrensutsatta genom brukarnas fria val och det pengssystem som staden har för verksamheten. På Norrmalm är ca 55 procent kommunal verksamhet och ca 45 procent enskilt driven. Det finns ca 40 enskilt drivna förskolor och 6 enskilt drivna familjedaghem i stadsdelen. De 30 kommunala förskolorna är organiserade i sju resultatenheter.

På Norrmalm finns en mångfald av verksamhetsformer och pedagogiska inriktningar. Föräldrarna har bl.a. möjlighet att välja föräldrakooperativ, familjedaghem, flerfamiljssystem, Waldorfpedagogik, Montessoripedagogik, Reggio Emiliapedagogik, en grupp för infektionskänsliga barn, utegrupper och flerspråkiga förskolor. Stadsdelsförvaltningen har utökat verksamheten med en utegrupp under året för att möta föräldrarnas önskemål.

Inom hemtjänsten kan de äldre välja hemtjänstutförare. Andelen personer som valt privat utförare av hemtjänst uppgår till 46 procent, resterande 54 procent har valt kommunal utförare. I stadsdelen finns 21 privata utförare.

För brukare med funktionshinder finns möjlighet att välja utförare av daglig verksamhet och personlig assistans enligt LSS.

Aktivitetsplan

Aktivitetsplanen för Norrmalms stadsdelsnämnd redovisades i samband med tertiärrapport 1 2007. En reviderad aktivitetsplan presenterades i verksamhetsplan för 2008. Tyngdpunkten för arbetet enligt aktivitetsplanen ligger på perioden 2008-2009.

En upphandling av driftentreprenad för park påbörjades under hösten 2007 och arbetet fortskrider enligt tidplan. Upphandling av sjuksköterskejour kommer att inkluderas i kommande upphandlingar av respektive vård- och omsorgsboende. Start för upphandlingar av Vädurens vård- och omsorgsboende och Observatorielundens parklek är förskjutna till 2008.

Avknoppning

Inga avknoppningar har genomförts under 2007.

Enhetscheferna inom stadsdelen har kontinuerligt informerats om möjligheterna till avknoppning och det stöd de kan få från stadens avknoppningskansli och förvaltningen. Avknoppningskansliet har varit med på vård- och omsorgsavdelningens planeringsdag och flera av cheferna har deltagit i de seminarier som kansliet anordnat. Under hösten genomfördes ett seminarium för cheferna inom barn- och ungdomsavdelningen då avknoppningskansliet och en förskolechef från enskilt driven verksamhet deltog. Avknoppningskansliet har också deltagit på fritidsenhetens arbetsplatsträff i december på grund av intresse för avknoppning inom parklek.

SKOLA FÖR KUNSKAP

Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till måluppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål som rör skola för kunskap.

Mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet	Stadsdelsnämndens mål för verksamhetsområdet	Bedömning av måluppfyllelse
Andelen förskollärare i barnsomsorgen ska öka. Förskolan ska ges en mer pedagogisk inriktning.	Förskolan ska ges en mer pedagogisk inriktning.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Nyckeltal med andel förskollärare, brukarundersökningar, egenutvärderingar och inspektionsrapporter.

Förskoleverksamhet

Kvalitetsredovisning

Stadsdelsnämnden beslutade i november 2007 om den samlade bedömningen av förskoleverksamheten på Norrmalm utifrån enheternas kvalitetsredovisningar. Nämndens bedömning är att Norrmalms förskolor uppfyller målen i läroplanen och de kommunala målen i förskoleplanen och kommunfullmäktiges budget. De pedagogiska verksamheterna på Norrmalm är uppskattade och framgångsrika. Detta bekräftas av enheternas egna uppföljningar, inspektionsrapporter, brukarundersökningar och andra utvärderingar.

Skolverkets bedömde efter sin inspektion 2006 att Norrmalms förskoleverksamhet inte har några brister. Däremot bedömde Skolverket att arbetet med de flerspråkiga barnen, övergången till förskoleklassen och föräldrars medverkan i utvärderingsarbetet är utvecklingsområden.

Norrmalms förskolor når en hög grad av måluppfyllelse t.ex. när det gäller pedagogisk dokumentation, pedagogisk miljö, genus/jämställdhet och miljöarbete. Det finns dock skillnader i måluppfyllelse mellan de olika förskolorna. Det är därför viktigt att utvecklingsarbetet fortsätter för att alla förskolebarn och föräldrar ska få tillgång till en verksamhet med hög kvalitet.

Antal barn i grupperna

Antalet barn i barngrupperna ligger i fas med kommunfullmäktiges mål om 14 barn i småbarnsgrupperna och 18 barn i storbarnsgrupperna.

Barnomsorgsgarantin

Barnomsorgsgarantin har kunnat uppfyllas under året genom ett intensivt arbete på förvaltnings- och enhetsnivå med att bygga ut förskoleverksamheten och utnyttja lokalerna effektivt. Under året har verksamheten utökats med ca 130 nya platser enligt följande:

30 platser - Förskolan Midgård, Vanadisvägen 11C
38 platser - Förskolan Tempeltrappan, Tempeltrappan 1
15 platser - Förskolan Adlern, Vegagatan 4
14 platser - Utegrupperna, Odenplans förskolor
14 platser - Förskolan Freja, Frejgatan 61
10 platser - Förskolan Kastanjebacken, Sabbatsbergsvägen 11
5 platser - Förskolan Resedan, Hälsingegatan 4

Under hösten 2007 har det funnits lediga platser som tas i anspråk för att klara barnomsorgsgarantin i början av 2008.

Öka andelen förskollärare

För att öka andelen förskollärare har sex barnskötare under året erbjudits att vidareutbilda sig till förskollärare via den satsning som staden gör centralt. Förskolorna på Norrmalm arbetar också aktivt med att erbjuda kvalificerad kompetensutveckling för förskollärare för att behålla och nyrekrytera pedagoger. Förskolorna tar emot många studenter från lärarhögskolan på verksamhetsförlagd utbildning bland annat för att öka möjligheterna att rekrytera nya förskollärare.

Under 2007 ökade andelen förskollärare från 55 procent till 56 procent jämfört med 2006.

Skola och skolbarnsomsorg

Andelen gymnasiebehöriga elever på Norrmalms skolor var 98-99 procent läsåret 2006/07, vilket är en mycket hög nivå om man jämför med staden som helhet. De flesta skolorna har utarbetat tydliga, konkreta och lättfattliga kursplaner och kunskapsmål. Arbetssätten har blivit mer elevaktiva och därigenom allt mer utmanat elevens eget tänkande. Några skolor har satsat på mindre undervisningsgrupper i matematik, engelska och svenska för att ge eleverna bättre förutsättningar att nå målen.

För att minska skol- och mobbning arbetar skolorna systematiskt och långsiktigt för att skapa en trygg lärandemiljö för både elever och personal. Skolorna har väl förankrade rutiner för elevvårdsarbetet. I samtliga skolor finns fadder- och kamrätstödarsystem. Skolorna har hög vuxentäthet och en mycket hög andel behöriga pedagoger. Vasa Real och Gustav Vasa skola har inlett ett arbete med den s.k. Olweus-metoden för att förebygga mobbning och kränkande behandling. Alla skolor följer årligen upp sina likabehandlingsplaner.

Skolorna har också utvecklat arbetet med elevernas arbetsmiljö och alla 6-9 skolor har elevskyddsombud. Skolorna lägger också stor vikt vid att försöka minska stressen för eleverna genom att skapa en jämn arbetsfördelning över året.

HÖGRE KVALITET I OMSORGEN

Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till måluppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål om högre kvalitet i omsorgen. Inom områdena äldreomsorg, social och socialpsykiatrisk verksamhet och funktionshinder är merparten av stadsdelsnämndens mål för verksamheterna uppfyllda. Inom

äldreomsorgen finns enstaka mål som inte har uppnåtts under året men förvaltningen bedömer att måluppfyllelsen i sin helhet är tillfyllest.

Mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 2007-2009	Stadsdelsnämndens mål för verksamheten	Bedömning av måluppfyllelse
<i>Äldreomsorg</i>		
Kvaliteten i omsorgen ska öka jämfört med föregående år.	Minst 90 % av de äldre ska vara nöjda med sina vård- och omsorgsinsatser.	Målet har delvis uppfyllts. Resultaten varierar mellan enheterna. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar på enhetsnivå och intervjuer med brukare.
Den enskilde ska ges större inflytande över insatsen. Valfriheten för äldre ska öka jämfört med föregående år.	Minst 90 % av de äldre ska uppleva att de kan påverka hur hjälpinsatserna utformas.	Målet har delvis uppfyllts. Resultaten varierar mellan enheterna. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar på enhetsnivå och intervjuer med brukare.
Livskvaliteten för de äldre inom vård- och omsorgsboenden samt hemtjänstmottagare ska öka genom att vardagsaktiviteter ges en mer framträdande roll.	De äldre som önskar delta i vardagsaktiviteter ges förutsättningar och det stöd som behövs.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar, fokusgrupp.
Hemtjänsten ska utvecklas för att kunna möta ett ökat behov av vård- och omsorgsinsatser i det ordinära boendet.	Hemtjänsten ska utvecklas för att kunna möta ett ökat behov av vård- och omsorgsinsatser i det ordinära boendet. Samarbetet med landstinget och andra aktörer som syftar till att öka tryggheten och livskvaliteten för den enskilde ska utvecklas.	Målen har uppfyllts. Bedömningsgrund: Statistik från enheterna. Intern uppföljning av utbildningsinsatserna och samverkan. Intervjuer med brukare.
Fler anhörigvårdare ska uppleva att de får ett bra stöd.	Minst 90 % av de kända anhörigvårdarna ska uppleva att de får ett bra stöd.	Målet har inte uppfyllts. En enkät visar att ca 70 % är nöjda med stödet, se kommentar i avsnittet <i>Stöd till anhörigvårdare</i> . Bedömningsgrund: Brukarundersökning med kända anhörigvårdare.

Samarbetet med landstinget ska förbättras för att öka tryggheten för de äldre.	Samarbetet med landstinget ska utvecklas och följas upp med utgångspunkt från den enskildes behov.	Målet har delvis uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning av samverkan, t.ex. vårdplaneringar. Intervjuer med brukare.
Utbildningsgraden ska höjas bland medarbetarna.	Medarbetarnas kompetens ska höjas. Särskilda satsningar ska göras för timanställda och månadsanställda vikarier.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning av enheternas plan för utbildning och andra kompetenshöjande insatser.
Äldre och deras anhöriga ska få tillgång till bättre information om möjligheter och specifika hjälpinsatser.	De äldre ska uppleva att de får lättillgänglig och tydlig information om möjligheter och specifika hjälpinsatser.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Enkät, intervjuer med brukare.
Frivilligorganisationernas arbete med äldre ska uppmuntras och utvecklas.	Förbättra och utveckla samarbetet med frivilligorganisationer.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Kartläggning av frivilligorganisationer. Uppföljning av samverkan.
Satsningar ska göras för att uppmärksamma matens betydelse för äldres hälsa och livskvalitet.	Våra vård- och omsorgsboenden ska erbjuda en näringsriktig och god mat i en lugn och värdig måltidsmiljö. Personal inom hemtjänsten ska kunna laga enklare maträtter i samråd med den enskilde.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar, utbildning, statistik från enheterna, intervjuer med brukare.
<i>Social och socialpsykiatrisk verksamhet</i>		
Förebyggande och tidiga insatser till barn och ungdomar ska prioriteras inom socialtjänsten.	Förebyggande och tidiga insatser till barn och ungdomar ska prioriteras inom socialtjänsten.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Brukarundersökningar, egenutvärderingar.
Samverkan är nödvändig mellan socialtjänst, skola och föräldrar samt med polis och ideella föreningar.	Samarbetet mellan socialtjänsten, förskolan, grundskolan och omsorgen om funktionshindrade ska stärkas.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Likabehandlingsplan, egenutvärderingar, Stockholmsenkäten, brukarundersökningar. Elevehälsans utvärderingar.
Hemlöshet ska förebyggas och olika stöd- och vårdboenden ska utvecklas. Alla hemlösa ska omfattas av tak över huvudet garantin.	Genom förebyggande insatser ska antalet hårbärgesnätter minska och vid behov ska mer kvalificerade boendeformer användas.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Nyckeltal som visar antalet hårbärgsplaceringar och placeringar i andra boendeformer.

För personer med psykiska funktionsnedsättningar ska bostäder i olika former byggas ut och möjligheterna till sysselsättning, studier och arbete förbättras.	Valfriheten ska öka genom samverkan med andra stadsdelsnämnder och kommuner så att den enskilde erhåller anpassad boendeform och sysselsättning.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Individuell uppföljning.
Missbruk ska förebyggas, särskilt ska nyrekryteringen i åldern 13-25 år motverkas.	Missbruk ska förebyggas, särskilt ska nyrekrytering i unga år motverkas.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Stockholmsenkäten.
Funktionsnedsättning		
Den enskilde ska ges större inflytande över insatsen. Valfriheten för funktionshindrade ska öka jämfört med föregående år.	Valfriheten för funktionshindrade ska öka och den enskilde ska ges större inflytande över insatsen.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar, enkäter, egenutvärderingar och intervjuer.
Kvaliteten i omsorgen ska öka jämfört med föregående år	Kvaliteten i omsorgen ska öka jämfört med föregående år.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Brukarundersökningar, enkäter och intervjuer.

Äldreomsorg

Den enskildes inflytande över insatsen

Utifrån resultatet av den brukarundersökningen som genomfördes år 2006 har verksamheterna arbetat med att utveckla metoder och arbetssätt för att stärka den enskildes nöjdhet beträffande insatserna, utformningen av hjälpinsatser och möjligheten att delta i vardagsaktiviteter.

Den äldre som söker hjälp i form av omvårdnad och service ska tillförsäkras en rättssäker biståndshandläggning. Ett metodutvecklingsarbete med fokus på den enskildes behov och önskemål ur såväl fysisk, psykisk och existentiell synvinkel genomförs under ledning av internt utsedd projektledare tillsammans med enheten för omsorg om funktionshindrade.

Under 2007 har ParaSoL, stadens gemensamma IT-stöd för social utförardokumentation, införts vid Norrmalms stadsdelsförvaltning. I dokumentationen redovisas genomförandeplanen där det framgår om och på vilket sätt den enskilde varit delaktig i utformandet av insatserna.

Kvalitetsgarantier för biståndsbedömningen

Beställarenheten ansvarar för biståndsbedömningen inom äldreomsorgen. Inför år 2007 formulerade enheten kvalitetsgarantier. Dessa omfattar rättssäkerhet, trygghet i kontakten med beställarenheten, respekt för den enskildes integritet, inflytande, bemötande, tillgänglighet, individuellt utformat stöd och information.

Värdighetsgaranti

I stadens budget för 2007 fick äldrenämnden i uppdrag att följa regeringens pågående arbete med en värdighetsgaranti för äldreomsorgen, så att kommunstyrelsen kan utreda förutsättningarna för att införa en sådan garanti inom Stockholms stad. Stadsdelsförvaltningen kommer att ta del av information och anvisningar för ett sådant uppdrag.

Ökad livskvalitet genom fler vardagsaktiviteter

Inom Norrmalms stadsdelsnämnd pågår utvecklingsarbeten inom områdena rehabilitering, demensvård och det sociala innehållet i äldreomsorgen. Som ett led i att utveckla bemötandet och omhändertagandet av personer med demenssjukdom har förvaltningen under hösten 2007 upphandlat en utbildning om fem högskolepoäng riktad till personal som inte har grundläggande kunskaper om demenssjukdomar. Utbildningen startar januari 2008.

För att utveckla det sociala innehållet i vardagen har vård- och omsorgsavdelningen påbörjat ett utvecklingsarbete. Äldre med behov av hjälp med måltider som alternativ till matlagning i hemmet/matlådor, ska erbjudas transport till Väderkvarnens vård- och omsorgsboende där en måltid serveras och samvaro erbjuds.

Med målsättningen att utveckla stadsdelens vård- och omsorgsboenden har utbildningar i salutogenes genomförts på enheterna (salutogenes – ett hälsobefrämjande perspektiv med fokus på det friska). Under hösten har personal från korttidsvården och biståndshandläggare utarbetat ett styrdokument för korttidsvården där det hälsobefrämjande perspektivet står i fokus.

Dagverksamhet är ett viktigt komplement till hemtjänst. Den förebygger, ger stöd och avlösning till anhöriga. Den fyller en viktig funktion för att äldre skall behålla sina förmågor och möjliggör kvarboende. För att utveckla den biståndsbedömda dagverksamheten för äldre med demenssjukdom har ett utvecklingsarbete genomförts. Gästerna kan nu välja grupp efter trivsel och förmågor.

Servicehusens bevarande

Under året har förvaltningen tillsammans med fastighetsägaren MICASA påbörjat ett utvecklingsarbete beträffande den fastighet där Vädurens vård- och omsorgsboende är belägen. Verksamheten omfattar i dag ett servicehus med 117 lägenheter samt ett vård- omsorgsboende med 12 platser. Många av lokalerna i fastigheten står i dag tomma, andra är i stort behov av renovering och uppfräschning. Syftet med utvecklingsarbetet är att verksamheten vid Vädurens vård- och omsorgsboende skall präglas av liv och rörelse med den enskildes integritet och önskemål i fokus.

Med Väderkvarnen har stadsdelen ett fullgott servicehus som erbjuder ett varierat utbud av aktiviteter, bemannad reception, fot- och hårvård, vaktmästarservice och restaurang. Samlingssalen och andra lokaler nyttjas också frekvent av föreningar och bidrar till husets rika utbud för de boende.

Utvecklad hemtjänst

Personalens kompetens är avgörande för äldreomsorgens kvalitet. Under året har vårdpersonal fått utbildning i allmän omvårdnad och basal hälso- och sjukvård. De sommarvikarier som saknat vårdutbildning har deltagit i en särskilt anordnad utbildning i basal omvårdnad. För de medarbetare som bedömts inte ha tillräckliga kunskaper i svenska språket har en utbildning i "vårdsvenska" anordnats. Vidare har medarbetare utbildats i förflyttningsteknik.

Inom såväl hemtjänst som i vård- och omsorgsboende ställs personalen inför svåra frågeställningar. Medarbetarna har därför haft regelbunden extern metodhandledning under året.

Elva medarbetare har utbildats i ParaSoL och de har sedan i sin tur utbildat ca 150 kollegor i systemet. Parallellt med utbildningarna i ParaSoL har 75 personer, som ska fungera som mentorer för sina arbetskamrater, utbildats i social utförardokumentation.

Öppna dagverksamheter

Inom stadsdelen finns en öppen dagverksamhet och ett fritidscenter som är resurs för hela staden. Under år 2008 kommer ytterligare en dagverksamhet att öppna.

Stöd till anhörigvårdare

Anhörigkonsulenten har arbetat med information, uppsökande verksamhet och stöd till anhörigvårdare samt arbetat med uppsökande verksamhet och uppbyggnad av samverkan med äldre- och frivilligorganisationer. Vid anhörigkonsulentens kontakter med anhöriga har dessa uttryckt sig positivt om de insatser som erbjuds.

Under året har nio anhörigombudsutbildningar genomförts och en utbildning till professionella avlösare. Varje kurs har haft ca 20 deltagare från olika stadsdelar och från Norrmalm har ca 40 personer deltagit. Kurserna är uppskattade av deltagarna. Vidare har gemensamma nätverksträffar anordnats för medarbetare inom hemtjänst och dagverksamheter.

Under året har ett 80-tal anhörigvårdare via en enkät tillfrågats om vad de tycker om informationen om stöd och insatser samt kontakter med hemtjänst och biståndshandläggare. Ca 70 procent uttrycker att man är nöjd med den information och det stöd som givits. Enkäten kan dock innehålla svar som egentligen syftar på andra stödfunktioner, t.ex. primärvård och föreningar, och behöver därför utvecklas. Anhörigvårdarnas situation är utsatt. Många har liten eller mycket sporadisk kontakt med äldreomsorgen och då ofta i pressade situationer. Utvecklingsinsatserna ovan fortgår för att öka måluppfyllelsen.

Samarbetet med landstinget

Förvaltningen har ett gott samarbete med landstingets egna utförare liksom med utförare som på landstingets uppdrag utför hälso- och sjukvård. Upphandling och omorganisationer har skett inom landstinget. Det har försvårat det nödvändiga utvecklingsarbetet för att säkra och samordna de insatser som måste ske till främst de multisjuka men även andra målgrupper.

Frivilligorganisationerna

Under våren 2007 genomfördes ett seminarium i syfte att utveckla samverkan med organisationer och församlingar som ett komplement till kommunens verksamheter. Vid seminariet deltog tjänstemän från stadsdelen, pensionärsrådet på Norrmalm, frivilligorganisationer, kyrkor och samfund.

En projektledare har anställts med uppdrag att utveckla och samordna stadsdelens arbete med frivilligorganisationer. Projektledaren ska, tillsammans med anhörigkonsulent, stadsdelens pensionärsråd och andra, bygga upp ett stöd till det frivilliga sociala arbetet. En träfflokal har inrättats vid Väderkvarnens vård- och omsorgsboende för personer som vill ge respektive ta emot stöd samt erbjuda aktiviteter utifrån besökarnas behov och önskemål.

De sociala insatser som avses är promenadsällskap och ledsagning, gruppaktiviteter som tidningsläsning eller sociala aktiviteter utanför lokalen som utflykter, resor eller studiebesök. I träfflokalen kan besökarna även få vägledning bland landstingets och kommunens verksamheter.

Matens betydelse för den äldres hälsa och livskvalitet

Under hösten 2007 har s.k. nära matlagning införts på två vård- och omsorgsboenden. Tillagningskök har iordningställts vid Vasens respektive Väderkvarnens vård- och omsorgsboenden och personal har anställts till de två köken. Där tillagas all mat till de kommunalt drivna vård- och omsorgsboendena i stadsdelen.

Under året har personal inom äldreomsorgen utbildats inom områdena livsmedelshygien och måltidsmiljö. Inom hemtjänsten har personalen fått utbildning i enklare matlagning.

Hemlösa

Under 2007 har förvaltningens sociala enhet fortsatt att vidareutveckla insatserna för de mest utsatta, hemlösa med missbruksproblem och klienter med missbruk i kombination med psykisk störning. Sociala enheten (från 2008 kallad Vuxnenheten) utvecklade under 2006, med Norra Stockholms

psykiatri, ett case managementprojekt. Projektet, som finansierades med s.k. Miltonmedel, genomfördes i samverkan med Kungsholmens och Östermalms stadsdelsförvaltningar, landstingets Beroendecentrum och Serafen Citys psykiatriska mottagning.

Under 2007 har enheten fortsatt med case manager och utarbetat en arbetsmodell för en förstärkt vårdkedja. Vårdkedjan består av länkarna härbärge → behandling → inackorderingshem → träningslägenhet → försökslägenhet → eget boende. Stadsdelsnämnden erhöll 2007 medel om 0,5 mnkr för att vidareutveckla insatserna. Förvaltningen har beviljats medel om 960 tkr från länsstyrelsen för att vidareutveckla detta arbete under 2008 i projektet Lots till självständigt liv och boende (LOBO).

Den socialpsykiatriska verksamheten har erhållit 0,5 mnkr från centrala medelsreserven vilket har finansierat extra insatser på träfflokalen Balder. Insatsen har syftat till att stödja personer med psykiska och sociala svårigheter samt hemlösa i deras kontakter med myndigheter.

Antalet kända hemlösa var i december 2007, 78 personer (inom vuxenenheten och socialpsykiatriska enheten). Definitionen för hemlös inom Stockholms stad är att man inte har ett stadigvarande boende, sover i portar, bor på inackorderingshem eller går in och ut på härbärgen.

Rörliga team

Ansökan om fortsatta projektmedel för rörliga team har beviljats med 800 tkr som delfinansiering av stödteamet som arbetar med specialiserade insatser för personer med allmänpsykiatrisk funktionsnedsättning (SAS-teamet). Medlen har använts till tjänster för en socialsekreterare och en behandlingsassistent.

Tvångsproblematisering hos klienter har visat sig vara ett särskilt svårt område. Teamet har ändå haft framgång i att utöka den enskildes handlingsutrymme och därmed skapa en bättre livskvalitet. Som ett led i att gå vidare i arbetet med klienter som har svåra tvångssyndrom, har teamet anlitat en handledare med KBT-inriktning (kognitiv beteendeterapi). Teamet har också deltagit i Neuropsykiatriska enhetens utbildning, som också innefattar denna problematik.

Teamet har strävat efter att ge den enskilde möjligheter att gå vidare i sin rehabilitering bl.a. genom att ge stöd till en fungerande vardag. Rehabiliteringsperspektiv och utveckling mot deltagande i samhällslivet är den bas teamet utgår från.

En utvärdering av SAS-teamet, vilken genomförs av Karolinska Institutet och som inkluderar uppföljning med klienter, pågår och beräknas klar under 2008.

Missbruk

Stadsdelsförvaltningens alkohol- och drogförebyggande arbete tar sin utgångspunkt i STAN-programmet och de lokala behov och förutsättningar som gäller för Norrmalm, särskilt fokus riktas på flickors alkoholkonsumtion. Jämfört med missbruksfördelningen 2006 har narkotikamissbruket ökat från 19 procent till 25 procent medan alkoholmissbruket minskat med 3 procent. Blandmissbruket har minskat med 2 procent.

Den enskilde med missbruksproblem ska bli så rehabiliterad att han/hon blir oberoende av stöd från vuxenenheten eller att biståndsbehovet blir så litet som möjligt. Detta sker bland annat genom motivationssamtal och stöd- och behandlingsinsatser utifrån den enskildes behov.

Ungdomsteamet har som syfte att fånga upp unga missbrukare i åldern 18–20 år. Teamet fungerar som en länk mellan familjeenheten/ungdomsgruppen, vuxenenheten och socialpsykiatriska enheten. En socialsekreterare från vuxenenheten har samarbetat med ungdomsgruppen och även bistått denna med att kartlägga den unges missbruk. Samma socialsekreterare har även haft regelbunden kontakt med familjeenhetens barngrupp för att fånga upp föräldrar som har missbruksproblem.

Förvaltningen har genomfört ett projekt för det drogforebyggande arbetet riktat till ungdomar med aktiviteter som ger långsiktig effekt och ett projekt riktat till gymnasieungdomar med huvudsakligt syfte att minska alkoholkonsumtionen. Det alkohol- och drogforebyggande arbetet har lett till följande insatser och resultat:

- Norrmalm har fem pågående Komet föräldragrupper per termin, två grupper för föräldrar med barn 3-11 år och två grupper för 12-18 år samt en grupp för sårbara föräldrar. Egenutvärdering av dessa grupper visar att en övervägande del av föräldrarna upplever en positiv förändring i sin föräldraroll. En forskningsbaserad utvärdering av Komet för föräldrar visar att barnens beteendeproblem minskar med ca 40 procent jämfört med en kontrollgrupp.
- En struktur för det alkohol- och drogforebyggande arbetet med särskilda utvecklingsområden har tagits fram i samverkan med skolor, förskolor, fritidsenhet, familjeenhet och polis. Forsknings- och kunskapsbaserade metoder har introducerats för stadsdelens högstadieskolor såsom Olweus program, Örebro preventionsprogram och Disa, en metod för att förebygga nedstämdhet och stress hos tonårsflickor.
- Föräldrar, elever och personal har tagit del av utbildningsdagar kring barns och ungas utsatthet på Internet. Utvärderingen visar att en stor andel av eleverna vill att skolan fortsätter med informationsinsatser. Eleverna ansåg att de fått nya kunskaper som att de ska vara mer försiktiga när de surfar på Internet, att de inte är anonyma och att stänga av drogleverantörerna från Internet. En övervägande andel av föräldrarna ansåg att de fått nya kunskaper om barns och ungas utsatthet på Internet.
- Ungdomsmottagningen har genomfört en enkätundersökning bland sina besökande ungdomar som visade att en stor andel unga var högkonsumenter av alkohol. Detta resulterade i att personalen idag tar upp frågor kring ungas alkoholkonsumtion i samband med deras besök på ungdomsmottagningen.
- Samarbete med en grupp elever från gymnasiet Norra real kring alkohol- och drogforebyggande insatser med ett försök att påverka nollning och studentfester.
- Resultaten från föräldraenkäten visar att 100 procent av deltagande föräldrar var nöjda med insatsen "Rävungar", som har ett särskilt perspektiv på flickor, och att föräldrarna vill att stadsdelsförvaltningen tillsammans med föräldrar arbetar vidare med att minska alkoholkonsumtionen hos ungdomar.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Arbetet med att öka kvaliteten inom verksamheten

Under 2007 har beställarenheten följt upp överenskommelserna med de interna utförarna inom stadsdelen. Detta resulterade i förbättringsåtgärder för både beställare och utförare.

Informationen mot brukaren har förbättrats avseende de valmöjligheter som finns inom de olika insatserna, exempelvis hemtjänst enligt SoL och LSS.

Två typer av brukarundersökningar (enkät och djupintervju) har gjorts under året av beställarenheten. En enkät har skickats ut till brukare med insatser inom SoL och LSS, som nyligen träffat sin biståndshandläggare. Totalt svarade 62 brukare av cirka 95 tillfrågade. Av svaren kan utläsas att brukarna är mycket nöjda med biståndshandläggarnas insatser, både när det gäller tillgänglighet, bemötande, information, att brukaren har känt sig delaktig i utredningen och att det skriftliga beslutet överensstämmer med brukarens ansökan.

Biståndshandläggarna har utfört 14 djupintervjuer under året där brukaren har ett beslut på hemtjänst enligt SoL. Frågorna i djupintervjuerna bestod av tre frågor kring biståndshandläggningen och åtta

frågor kring utförardelen. Enligt svaren är brukarna nöjda med både bistånds- och utförardelen. Däremot har 6 av 14 intervjuade ingen arbetsplan, i 5 fall av 14 har inte hemtjänsten utsett någon kontaktperson åt brukaren och 4 av 14 vet inte när man ska kontakta sin biståndshandläggare. I jämförelse med 2006 har brukaren blivit nöjdare med utförarsidan som består av både privat och kommunal hemtjänst.

Beställarenheten har under året fått ett fåtal klagomål och synpunkter. Synpunkterna, som både varit muntliga och skriftliga, har i många fall varit positiva. Beställarenheten har fortsatt arbetet med att implementera och utveckla de olika områden som ingår i Investors in Peoples kvalitetssystem enligt vars standard verksamheten blev licensierad i oktober 2006.

Ökad valfrihet för personer med fysisk funktionsnedsättning

Katarinahusets utförarenhet ger stöd och service till personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen (SoL), lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen om assistansersättning (LASS). Insatserna omfattas av personlig assistans, ledsagarservice, avlösarservice, hemhjälp, hemhjälp i assistansliknande form, kontaktperson, korttidsfamilj, trygghetslarm samt daglig verksamhet. Från och med den 1 januari 2007 ingår även Neuropsykiatriska stödteamet i organisationen som erbjuder personer med neuropsykiatriska diagnoser ett individanpassat boendestöd i deras hemmiljö. Vid årets början utfördes insatser till 172 brukare och vid årets slut utfördes insatser till 175 brukare.

Alla insatser har under året verkställts enligt beställning. Vid nya beställningar har genomförandeplaner upprättats i samråd med den enskilde. Möjligheterna till utökning av den dagliga verksamheten har setts över och resulterat i utformningen av en ny verksamhet i form av "Miljö & Service" med sysselsättning i Sinnenas trädgård och postdistribution till stadsdelens verksamheter.

För att följa upp brukare i daglig verksamhet gjordes ett antal intervjuer av beställarenheten med dessa. Alla uppgav att de trivdes mycket bra och var nöjda med verksamheten.

Större inflytande över insatsen för den enskilde

I slutet av 2007 bodde 43 hyresgäster i Norrmalms gruppboendestäder. I mars 2007 flyttade fem hyresgäster in i den nya gruppboendestaden på Norrtullsgatan 12 L. De hyresgäster som flyttade in i den nya gruppboendestaden har alla bott i servicelägenheter knutna till Norrmalms gruppboendestäder under många år. När de har blivit äldre och stödbehoven har ökat har förvaltningen kunna erbjuda ett boende där dessa stödbehov kan tillgodoses. De lägenheter som i samband med flytten blev lediga är nu bebodda med nya brukare.

Verksamheten dokumenterar i ParaSol där varje hyresgäst har en genomförandeplan. Den är framtagen tillsammans med hyresgästen och/ eller dennes företrädare. Genomförandeplanen är ett svar på biståndshandläggarens beställning av insatsen och ger brukaren så långt som möjligt inflytande över sin planering.

För att följa upp verksamheten har beställarenheten genomfört intervjuer med ett antal hyresgäster boende i gruppboendestäder. De boende uppgav att de trivdes mycket bra, är väldigt nöjda med sitt boende och att anser sig ha inflytande över sin tillvaro.

EN TRYGG OCH SNYGG STAD

Stadsdelsnämnden har i hög grad bidragit till måluppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 2007-2009	Stadsdelsnämndens mål för verksamheten	Bedömning av måluppfyllelse
Kvinnofrid ska råda både i hemmen och på gatorna.	Varje verksamhet ska särskilt uppmärksamma utsatta kvinnor och stödja dessa.	Målet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Individuell uppföljning.

Stöd till utsatta kvinnor

Normalmalm har en resursgrupp för kvinnofrid. Två socialsekreterare vid den sociala enheten arbetar specialiserat med hotade och våldsutsatta kvinnor. Enheten samarbetar med andra myndigheter och frivilligorganisationer och deltar i utbildning avseende frågor om kvinnofrid. Det finns en lokal handlingsplan där det framgår hur kvinnor och barn ska få ett professionellt bemötande och vilka insatser som kan erbjudas. Handlingsplanen har reviderats 2007 och utvecklats till att omfatta våld i nära relationer, inte enbart kvinnofridsfrågor. Den är ett styrdokument för personalen inom förvaltningen för att säkerställa att våldsutsatta personer får professionellt stöd och bemötande. Handlingsplanen tydliggör också kommunens ansvar och rutiner för handläggning av ärenden som rör våld i nära relationer.

Ren, snygg och trygg utemiljö

Trygghetsvandringar har genomförts i Observatorielunden, Vasaparken, Tegnérslunden, Odenplan och St. Eriksplan med deltagare från stadsdelsnämnden, polisen, trafikkontoret och förvaltningen. Belysning är en viktig aspekt vid trygghetsvandringarna. Parkupprustning utgår från Norrmalms parkplan där trygghetsfrågor kring belysning och vegetation finns redovisade.

För att förbättra renhållningen i parkerna sätter förvaltningen vid behov ut större papperskorgar, så har t.ex. skett i Vasaparken. Kommunfullmäktiges 24-timmarsregel har följts efter anmälan om fulla papperskorgar. Klotter anmäls till trafikkontoret för sanering.

Miljöfrågor

Förvaltningens fem personbilar är miljöbilar. Inom socialpsykiatri finns ett specialfordon som inte är miljöklassad.

Medarbetarna

Antalet månadsanställda medarbetare vid förvaltningen minskades under året med ca 700 då skolan övergick till Utbildningsförvaltningen. Den 31 december 2007 uppgick antalet månadsanställda medarbetare till 1 327. Medelåldern var 43,7 år vilket är i princip oförändrat jämfört med föregående år. Andelen kvinnor var 83,3 procent vid årets slut och 93,3 procent av cheferna var kvinnor.

Förvaltningens verksamheter strävar efter att rekrytera yngre medarbetare för att underlätta framtida generationsskifte.

Sjukfrånvaro

Under det första halvåret 2007 minskade förvaltningens sjukfrånvaro från 9,1 procent till 8,7 procent. Skillnaderna mellan verksamheterna är stora och skolorna har stått för den lägre sjukfrånvaron. Efter skolornas övergång till utbildningsförvaltningen beräknas sjukfrånvaron till 9,4 procent för året 2007 och 10 procent för andra halvåret 2007.

Förvaltningens enheter har arbetat aktivt med att sänka sjukfrånvaron tillsammans med Försäkringskassan och företagshälsovården. Satsningar på att förebygga framtida sjukfrånvaro har också genomförts. Bland annat har utbildningar i förflyttningsteknik för omvårdnadspersonal anordnats i syfte att förebygga arbets- och förslitningsskador. Förvaltningen har också tagit fram en ny friskvårdspolicy och subventionerar avgifter för olika slags träning. Samtliga chefer i förvaltningen har utbildats i stadens rehabiliteringsprocess.

Uppföljning av sjukfrånvaron samt av kostnaderna görs kontinuerligt med hjälp av lokalt utformade sjukfrånvarorapporter.

Diskriminering

Förvaltningen har blivit anmäld för lönediskriminering i två fall under året. Det ena gällde en anmälan till Diskrimineringsombudsmannen enligt lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (1991:130). Det andra fallet gällde en tvisteförhandlingsframställan från Kommunal där man åberopar brott mot lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (1991:130) samt brott mot lag om förbud mot diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning (2002:293). Förvaltningen har i båda ärendena bestridit att någon diskriminering har skett. Ärendena är inte avgjorda ännu.

Övertalighet

Under året har totalt 21 medarbetare preciserats övertaliga. Dessa befinner sig inom följande yrkeskategorier: fyra vårdbiträden, två undersköterskor, en sjukgymnast, en markupplåtare, en inspektör, en handläggare för bygglov- och markupplåtelseärenden, en avdelningschef (stadsmiljö), en enhetschef (äldreomsorg), en friskvårdskonsulent, tre specialpedagoger, en projektsamordnare, två sjuksköterskor, en biträdande registrator och en kassör.

Av dessa har sju fått nya tillsvidareanställningar, tre har fått förvaltningslokala vikariat, två har fått avgångspension, åtta har valt den s.k. frivilliglösningen och sagt upp sig själva och en person har vid denna tidpunkt betänketid över alternativen.

Övertaligheten hänför sig främst till beslutade omstruktureringar inom staden, som i sin tur medfört ett behov av anpassning av organisationen inom stadsdelen.

Jämställdhets- och mångfaldsplan

Förvaltningens enheter har under året arbetat med jämställdhets- och mångfaldsplanen och har lagt särskilt fokus på småbarnsföräldrars möjligheter att förena förvärvsarbete och föräldraskap. De flesta enheter strävar efter att förlägga sammanträden, planeringsdagar och utbildningar med hänsyn till småbarnsföräldrar och/eller erbjuder möjlighet att förlägga arbetstider med viss flexibilitet. Dock kan förbättringar ske genom exempelvis utvecklade program för schemaläggning. Målet anses därmed vara delvis uppfyllt.

Inga anmälningar gällande sexuella trakasserier eller kränkande särbehandling pga. religion, sexuell läggning eller funktionsnedsättning har inkommit till förvaltningen. Årets arbetsmiljöenkät visar att det finns ett fåtal enheter där medarbetarna upplever att detta förekommer varför detta är ett mål som inte helt har uppnåtts. Anmälningar har inkommit avseende lönediskriminering, se avsnittet *Diskriminering*.

Enheterna eftersträvar jämnare köns- och åldersfördelning vid rekryteringar och försöker ta till vara på och öka den mångfald som finns i förvaltningen. Skillnaden mellan antalet manliga och kvinnliga anställda har ökat vilket visar att målet inte har uppnåtts. Detta beror till största delen på att skolans medarbetare inte längre ingår i beräkningen.

Årets lönekartläggning visar att det inte förekommer några osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor, varför detta mål är helt uppfyllt.

Målet att förbättra medarbetarnas kunskaper om jämställdhets- och mångfaldsfrågor anses ha uppnåtts då förvaltningens jämställdhets- och mångfaldsplan har diskuterats på arbetsplatsträffarna. Flera enheter har frågan ständigt aktuell och i vissa fall är det tydligt uttalat att man anser mångfalden bland medarbetarna vara en av enheternas kvaliteter.

En fördjupad uppföljning av 2007 års jämställdhets- och mångfaldsplan kommer att presenteras i en rapport och redovisas för förvaltningsgruppen under det första kvartalet 2008.

Tillgänglighet

Stadsdelsförvaltningen samarbetar med Tillgänglighetsprojektet vid trafikkontoret och rapporterar regelbundet brister i tillgängligheten i stadsdelen till projektet. En annan viktig uppgift är att sprida information, exempelvis om webbsidan Entré Stockholm där man kan finna upplysningar om tillgängligheten i allmänna lokaler.

Norrmalm har generellt god tillgänglighet i förvaltningens vård- och omsorgsboenden samt hemtjänstens lokaler. Där tillgängligheten inte helt uppfyller kraven genomförs förbättringsåtgärder. Café Katarina vid Sabbatsbergsvägen 20 brister i tillgänglighet vid verksamhetens huvudentré. Ett förslag har tagits fram och godkänts på hur den redan befintliga rampen ska förbättras med bland annat breddat vilplan utanför entrédörren.

EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH SÄNKT SKATT

Ekonomiskt utfall för nämnden

Mnkr netto	Budget 2007	Bokslut 2007	Differens	Resultat- överföring från 2006	Resultat- överföring till 2007	Differens efter resultat- överföring	Bokslut 2006
Nämnd- och förvaltnings- administration	33,8	34,3	-0,5			-0,5	35,7
Social omsorg, barn och ungdom	29,8	33,9	-4,1			-4,1	39,9
Social omsorg, vuxna	17,0	16,6	0,4			0,4	17,4
Socialpsykiatri	31,2	31,9	-0,7			-0,7	34,2
Flyktingmottagande	0,7	0,1	0,5			0,5	0,5
Stadsmiljö	12,6	11,7	0,9			0,9	35,5
avskrivningar	1,6	1,6	0,0			0,0	1,1
internräntor	2,2	1,8	0,4			0,4	1,6
Förskola	164,1	155,8	8,3	4,7	5,4	7,6	143,8
Skolbarnsomsorg *	15,1	13,4	1,7			1,7	24,8
Skola *	145,3	145,7	-0,4	2,6		2,2	287,1
Särskola*	2,8	3,5	-0,7			-0,7	6,9
Äldreomsorg	382,1	394,6	-12,5	4,5	5,2	-13,1	386,2
Stöd och service, barn och ungdom med funktionsned- sättning	13,4	11,3	2,1			2,1	12,1
Stöd och service till vuxna med funktionsnedsättning	85,3	91,6	-6,3			-6,3	80,3
Kultur- och fritidsverksamhet	10,7	7,0	3,7	0,3	0,3	3,7	6,4
Summa anslag 1	947,6	954,8	-7,2	12,1	10,9	-6,0	1 113,5
Arbetsmarknadsåtgärder	28,7	30,5	-1,8			-1,8	4,9
Ekonomiskt bistånd							35,3
Summa anslag 2							40,2
Totalt Norrmalm	976,3	985,3	-8,9	12,1	10,9	-7,7	1 153,7

* Vid halvårsskiftet överfördes verksamheten till Utbildningsnämnden.

Stadsdelsnämnden redovisar ett underskott om 8,9 mnkr före resultatöverföringar och ett underskott om 7,7 mnkr efter resultatöverföringar. För anslag 1 redovisas ett underskott med 7,2 mnkr och för anslag 2 redovisas ett underskott med 1,8 mnkr jämfört med budget före resultatöverföringar.

Nämnd- och förvaltningsadministration

För nämnd- och förvaltningsadministration redovisas ett underskott på 0,5 mnkr. Nämndverksamheten och de administrativa avdelningarna redovisar överskott medan förvaltningsgemensamma kostnader, främst IT-kostnader och hyreskostnader, visar underskott.

Social omsorg och flyktingmottagande

Social omsorg om barn och ungdom uppvisar ett betydande underskott om 4,1 mnkr som helt går att hänföra till köpta insatser inom framförallt hem för vård- och omsorgsboende. I slutet av året avslutades flera dygnetruntplaceringar vilket kommer att innebära en lägre nivå på kostnaderna vid ingången av 2008. Förvaltningen har minskat vårdtiderna för flera ungdomar genom att välja alternativ som innebär att ungdomarna flyttas hem snabbare men med kraftfulla insatser.

Nedan redovisas utvecklingen av vårdplaceringar för barn- och ungdomar mellan 2004 och 2007.

Antal vårddygn	2004	2005	2006	2007
§ 12-hem	0	0	340	267
HVB (vård och boende)	2 367	3 010	4 111	6 253
Familjehem	8 890	7 664	6 938	6 580
Summa	11 257	10 674	11 389	13 100

För social omsorg för vuxna redovisas överskott om ca 0,4 mnkr. Antalet insatser för missbrukare och hemlösa har under året legat på samma nivå som under 2006. Ett utvecklingsarbete har genomförts under året för att erbjuda mer kostnadseffektiva insatser.

För den socialpsykiatriska verksamheten redovisas ett underskott på 0,7 mnkr. När hänsyn tas till förvaltningsinterna intäkter redovisar socialpsykiatrien ett överskott på 0,7 mnkr. Överskottet hänförs till den budgetjustering på 0,7 mnkr som enheten tilldelades i samband med tertialrapport 2 som avser arbete i samband med ny lagstiftning ”tvång i frihet”. Stadsdelnämnden begär att detta belopp ombudgeras till 2008.

Flyktningmottagande redovisar ett överskott på 0,5 mnkr.

Parkmiljö

Parkmiljöverksamheten redovisar ett överskott med 1,3 mnkr. Överskottet beror främst på svårigheter att under löpande år upphandla entreprenörer för att genomföra arbeten.

Förskola

Förskoleverksamheten visar ett sammanlagt överskott om 8,3 mnkr varav resultatenheterna redovisar överskott med 1,6 mnkr. Efter resultatöverföringar till 2008 visar förskoleverksamheten överskott med 7,6 mnkr. Av överskottet avser ca 2,2 mnkr lägre lokalkostnader än budgeterat, resterande del kan hänföras till att antalet förskolebarn ökat mer än beräknat samt att avsatta medel för start av nya förskolor ej förbrukats.

Nedan redovisas ökningen av antalet förskolebarn i kommunal förskola från 2003 t.o.m. 2007.

År	Inskrivna barn	Ökning	Ökning jämfört med 2003
2003	1172		
2004	1264	92	92
2005	1325	61	153
2006	1392	67	220
2007	1494	102	322

Äldreomsorg

Äldreomsorgen redovisar ett underskott på 12,5 mnkr före resultatöverföringar och 13,1 mnkr efter resultatöverföringar. När hänsyn tas till förvaltningsinterna intäkter mellan äldreomsorgen och omsorg om funktionshindrade är underskottet 9,7 mnkr. Jämfört med 2006 har budgeten för äldreomsorgen minskat med 10,6 mnkr medan de totala kostnaderna ökat med ca 2,2 %. Den planerade neddragningen av verksamheten har inte visat sig vara genomförbar på grund av kvarvarande och delvis ökade behov.

Av underskottet på 9,7 mnkr avser ca 4 mnkr ökade behov i jämförelse med planerat inom hemtjänst i ordinärt boende, servicehus och vård- och omsorgsboende. Resterande del av underskottet kan hänföras till projektet Nära kosthållning för äldre samt omställningskostnader i samband med utbyggnad av gruppboenden. Av kostnaderna avser ca 6 mnkr engångskostnader som inte kommer att

återkomma under 2008. Totalt visar resultatenheterna ett överskott på 2,4 mnkr och resultatfonden ökar med 0,5 mnkr.

Antalet personer i vård- och omsorgsboende (heldygnsomsorg) har fortsatt att minska under 2007. Antalet personer med hemtjänst i ordinärt boende har ökat under 2007. Likaså har andelen personer som har hemtjänstinsatser i förhållande till befolkningen ökat.

Tabellen nedan visar antal och andel personer som erhållit insatser i relation till totalt antal i åldersgruppen av befolkningen i stadsdelen. Nyckeltalen för äldreomsorg är ändrade fr.o.m. 2005 varför jämförbarhet inte är möjlig med tidigare år.

	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Antal och andel	2005	2005	2006	2006	2007	2007
Äldreomsorg totalt, 65-79 år	392	7,7	358	6,8	360	6,5
Äldreomsorg totalt, 80 år-	1 304	45,9	1 328	45,7	1 303	46,4
Hemtjänst, 65-79 år	247	4,9	234	4,4	258	4,6
Hemtjänst, 80 år-	803	28,2	830	28,6	851	30,3
Heldygnsomsorg, 65-79 år	94	1,9	79	1,5	72	1,3
Heldygnsomsorg, 80 år-	336	11,8	330	11,4	317	11,3

Kostnaderna för utskrivningsklara hos landstinget har under året uppgått till 0,4 mnkr. År 2006 uppgick kostnaderna till 0,7 mnkr och år 2005 till 0,6 mnkr.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

För stöd och service till vuxna med funktionsnedsättning redovisas ett underskott om 6,3 mnkr. När hänsyn tas till att interna köp av tjänster från i första hand äldreomsorgen visar verksamheten ett underskott om 7,0 mnkr. Underskottet beror på ökade kostnader för LASS, samt en ökning av antalet personer med komplexa diagnoser och stora vårdbehov som är placerade i gruppboenden enligt LSS eller i boenden enligt SoL.

För stöd och service till barn och unga med funktionsnedsättning redovisas ett underskott om 1,0 mnkr efter hänsyn tagits till interna köp av tjänster från i huvudsak funktionshindrade vuxna.

Kultur- och fritidsverksamhet

Kultur- och fritidsverksamheten redovisar ett överskott på 3,7 mnkr. Överskottet bidrar till att täcka underskottet inom social omsorg för barn och ungdom.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Anslaget för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder redovisar ett underskott på 1,8 mnkr. Av underskottet avser 0,8 mnkr arbetsmarknadsåtgärder och 1,0 mnkr ekonomiskt bistånd. Antalet bidragshushåll har minskat med ca 26 % under 2007 vilket inte har varit tillräckligt för att undvika budget överskridande.

Budgetutfall jämfört med prognostiserat utfall i tertialrapporter

I nedanstående tabeller redovisas dels prognostiserade nettokostnader innan resultatöverföringar i tertialrapporter dels slutligt budgetutfall jämfört med det prognostiserade utfallet.

Nettokostnader mnkr	Tertialrapport 1	Tertialrapport 2	Bokslut 2007
Anslag 1	927,2	944,8	954,8
Anslag 2	31,2	30,9	30,5
Totalt	958,4	975,7	985,1
Investeringsplan netto	4,1	4,1	3,6

Nettoavvikelse mnkr	Tertialrapport 1	Tertialrapport 2	Bokslut 2007
Anslag 1	-0,7	-1,1	-7,2
Anslag 2	-2,5	-2,2	-1,8
Totalt	-3,2	-3,3	-8,9
Investeringsplan netto	0,0	0,0	0,5

Utfallet för anslag 1 innebär ett underskott om 7,2 mnkr jämfört med budget och är en försämring jämfört med tertialrapporterna ca 6,5 mnkr, motsvarande ca 0,7 % av omslutningen. Försämringen mellan prognoserna under året och bokslutet kan till största del hänföras till verksamhetsområde äldreomsorg. Äldreomsorgen planerade för en minskning av verksamheten motsvarande ca 10 mnkr. Antalet personer inom äldreomsorgen är i stort sett oförändrat och kostnaderna per person har ökat. Detta förhållande har inte uppmärksammats i tillräcklig omfattning och prognoserna under året har därför underskattats med ca 8 mnkr. Till detta kommer att de ekonomiska konsekvenserna av att omstruktureringsprojekt inte bedömts korrekt.

Underskottet om 1,8 mnkr för anslag 2 är mellan 0,4 och 0,7 mnkr bättre än de i tertialrapporterna lämnade prognoserna. Utvecklingen på arbetsmarknaden tillsammans med effektiviseringsåtgärder har överträffat bedömningarna vid tertialrapporterna.

Investeringarna visar ett överskott med 0,5 mnkr vilket är en förbättring med 0,5 mnkr i jämförelse med prognoserna under året. Avvikelsen förklaras av att de periodiseringar som gjordes i bokslutet för 2006 överskattade de kostnader som fakturerades under 2007.

Åtgärder för att undvika underskott 2008

Under februari månad kommer samtliga enheter inom förvaltningen att på nytt räkna igenom sina budgetar och göra prognoser för 2008. Om resultatet av genomgången innebär att besparingar som påverkar verksamheten måste genomföras, kommer dessa att föreslås nämnden senast i samband med tertialrapport 1.

Omslutningsförändringar

Under året har 143,9 mnkr budgeterats i omslutningsförändringar, d.v.s. ökade intäkter och kostnader avseende försäljning av olika verksamheter. De största omslutningsförändringarna finns inom äldreomsorg, grundskola och stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Kostnads- och intäktsutveckling

Mnkr	Bokslut 2005	Bokslut 2006	Bokslut 2007	Ökning/ minskning 06-07
Kostnader				
Personalkostnader	700,5	723,4	624,4	-99,0
Hyror, lokalkostnader	159,3	158,8	128,7	-30,1
Ekonomiskt bistånd	34,1	29,4	24,0	-5,4
Entreprenader	339,9	353,2	313,9	-39,3
Inhyrd personal	1,9	3,2	2,4	-0,8
Övriga kostnader	83,6	99,8	82,5	-17,3
Totalt	1 319,3	1 367,8	1 175,9	-191,9
Intäkter				
Taxor och avgifter	29,0	31,3	30,0	-1,3
Hysesintäkter	28,9	30,0	30,4	0,4
Bygglov och markupplåtelser	13,1	14,2	1,5	-12,7
Bidrag och ersättningar	32,1	41,4	27,4	-14,0
Försäljningar	76,6	74,6	94,7	20,1
Övriga intäkter	21,3	22,6	24,5	1,9
Totalt	201,0	214,1	208,5	-5,6
Netto	1 118,3	1 153,7	967,4	-186,3

Jämfört med 2006 har nettokostnaderna minskat med 186,3 mnkr eller ca 16 %. Minskningen beror i huvudsak på att skola, skolbarnsomsorg och särskola fr.o.m. halvårsskiftet överförts till utbildningsförvaltningen.

Jämfört med 2006 har kostnaderna minskat med 191,9 mnkr, ca 14 %. Personalkostnaderna har minskat med 99 mnkr motsvarande ca 14 %, vilket beror på skolornas överföring till utbildningsnämnden. Inom förskolan har personalkostnaderna ökat med ca 6,6 % och inom äldreomsorgen har de ökat med 1,9 %.

Till följd av skolornas överföring till utbildningsnämnden har kostnader för hyror och lokaler minskat med 30,1 mnkr motsvarande 19 %. För förskolelokaler har kostnaderna ökat med 3,0 mnkr till följd av att fler lokaler förhyrts. Inom äldreomsorgen har kostnaderna ökat med 1,7 mnkr. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har minskat med 5,4 mnkr motsvarande ca 18 %. De minskade kostnaderna för entreprenader förklaras främst av skolornas överföring till utbildningsnämnden och att kostnaderna för vinterväghållning och barmarksrenhållning överförts till trafiknämnden.

Intäkterna har minskat med 5,6 mnkr motsvarande ca 3 %. Utvecklingen av taxor och avgifter följer vanligtvis den allmänna löne- och pensionsutvecklingen eftersom avgifterna oftast sätts i relation till inkomsten. Minskningen av avgifterna beror på att fritidsavgifterna endast avser vårterminen. Intäkterna från bygglov och markupplåtelser har minskat och för 2007 avses endast en månad. Minskningen av bidrag och ersättningar beror främst på att nämnden under 2006 erhöll statsbidrag för pedagogiska verksamheter och omsorgsverksamheter i större omfattning än 2007. Intäkterna för försäljningar har ökat med 20,1 mnkr motsvarande ca 8 %. Ökningen beror på försäljning av verksamhet för i första hand parkmiljö till Kungsholmen och Östermalm samt vinterväghållning och barmarksrenhållning till trafikkontoret.

Balansräkning

I nedanstående tabell redovisas stadsdelsnämndens balansräkning i boksluten för åren 2005-2007.

Mnkr	2005	2006	2007
Anläggningstillgångar	-	46,7	48,7-
Omsättningstillgångar			
Kundfordringar	10,5	12,7	16,0
Diverse kortfristiga fordringar	0,4	0,8	0,5
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	40,8	32,7	27,6
Likvida medel och placeringar	0,7	0,7	0,7
Summa omsättningstillgångar	52,4	46,9	44,7
Summa tillgångar	52,4	93,6	93,5
Skulder och eget kapital			
Eget kapital	32,6	13,4	-15,9
Kortfristiga skulder till kunder	-0,7	-0,4	-0,6
Leverantörsskulder	-70,7	-76,7	-54,0
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-13,6	-29,9	-22,9
Summa skulder och eget kapital	-52,4	-93,6	-93,5

Balansomslutningen har minskat med 0,1 mnkr. Anläggningstillgångarna har ökat med 2,0 mnkr till följd av att investeringarna i parker och grönområden under året har överstigit avskrivningarna. Kundfordringarna har ökat med 3,3 mnkr varav 1,9 mnkr avser en faktura till SISAB, resterande ökning avser interna köp inom staden. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter har minskat med 8,0 mnkr vilket till största del beror på att skolorna och deras lokalkostnader inte längre är stadsdelsnämndens ansvar.

Leverantörsskulden har minskat med 22,7 mnkr och upplupna kostnader har minskat med 7,9 mnkr. Minskningen av leverantörsskulden beror dels på minskade kostnader för köp av verksamhet inom staden och dels på att skolorna inte längre tillhör stadsdelsnämnden. Minskningen av upplupna kostnader beror i huvudsak på att skolorna inte längre tillhör stadsdelsnämnden. Förändringen av det egna kapitalet påverkas av övriga tillgångars och skulders förändring. Av årets resultat har en avsättning till resultatfonden gjorts med 1,2 mnkr.

Lokaler

I februari 2007 öppnades fyra nya gruppboende på Väderkvarnens äldreboende, dessa ersatte gamla Magnoliagårdens lokaler på 2-trappor. I början av mars öppnades en ny LSS gruppboende för äldre utvecklingsstörda inom Riddargårdens äldreboende.

Mot bakgrund av det ökade behovet av förskoleplatser och uppdraget att klara barnomsorgsgarantin har förskoleverksamheten utökats med totalt ca 130 nya platser under året:

- Den nya förskolan, Tempeltrappan (Tempeltrappan 1) som öppnades 2006 som tillfällig lokal, utökades med två avdelningar i januari 2007. Ytterligare en avdelning i anslutning till förskolan Tempeltrappan (Norrbäckagatan 64) startades i november 2007.
- Förskolan Midgård (Vanadisvägen 11C) utökades med två avdelningar under januari 2007. Förskolan Freja (Frejgatan 61) utökades med en avdelning under mars.
- Ytterligare en avdelning i anslutning till förskolan Adlern (Vegagatan 4), startade i mars 2007.
- En ny utegrupp inom Odenplans förskolor startade (Stora Skuggans väg) i augusti 2007.
- Förskolan Kastanjebacken, som under året befunnit sig i tillfälliga paviljonger, kunde i december 2007 utökas med 10 platser i samband med flytt till nybyggda lokaler.

Stimulansbidrag

Under året har sammanlagt 6,3 mnkr i stimulansbidrag erhållits för ny- och ombyggnad av vård- och omsorgsboende och särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning. För Medevi Brunn Sabbatsberg har inte hela stimulansbidraget förbrukats och 0,4 mnkr återredovisas för projektet, bidraget kommer att behövas 2009. Stimulansbidragen fördelas enligt följande:

Väderkvarnens vård- och omsorgsboende	3,7 mnkr
Riddargården, LSS boende	1,4 mnkr
Lilla Bantorget, gruppbostad	0,6 mnkr
Medevi Brunn Sabbatsberg, gruppbostad	0,6 mnkr

Under året har sammanlagt 5,9 mnkr i stimulansbidrag erhållits för utbyggnad av förskolor.

Stimulansbidragen fördelas enligt följande:

Förskolan Tempeltrappan (Tempeltrappan 1)	2,0 mnkr
Förskolan Tempeltrappan (Norrbäckagatan 64)	0,4 mnkr
Odenplans förskolor (Stora Skuggans väg)	0,4 mnkr
Förskolan Adlern (Vegagatan 4)	0,4 mnkr
Förskolan Freja (Frejgatan 61)	0,4 mnkr
Förskolan Kastanjebacken (Sabbatsbergsvägen 11)	2,1 mnkr
Förskolan Solrosen (Vanadisvägen 15)	0,2 mnkr

För Vanadisvägen 15 och Sabbatsbergsvägen 11 har inte hela stimulansbidraget förbrukats under 2007 varför ombudgetering till 2008 begärs med totalt 0,4 mnkr.

Resultatenheter

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade i verksamhetsplan för 2007 att inrätta 22 resultatenheter. Vid halvårsskiftet överfördes grundskolorna till utbildningsnämnden och sju resultatenheter avvecklades därmed. Vid årsskiftet 2006/2007 avvecklades ytterligare en resultatenhet p.g.a. att enheten uppvisat underskott för andra året i följd. I årets verksamhetsberättelse återstår 14 resultatenheter. I tabellen redovisas överfört resultat från 2006, årets beräknade resultat och beräknad överföring till 2008. I bilaga 2 (blanketter till stadsledningskontoret) redovisas uppgifterna för var och en av resultatenheterna.

Mnkr	Resultat- överföring från 2006	Resultat 2007	Resultat- överföring till 2008
Förskolor	4,6	1,6	5,4
Skolor*	2,6	-	-
Äldreomsorg	4,7	2,4	5,2
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	0,0	0,0	0,0
Fritidsverksamhet	0,3	0,9	0,3
Summa	12,1	4,9	10,9

* Del av skolornas resultatfond som togs i anspråk under första halvåret.

Sabbatsbergs och Karlbergs förskolor har underskott i bokslutet. Båda enheterna har överskott från tidigare år men Sabbatsbergs förskolor kommer att ha ett underskott i resultatfonden om 0,1 tkr för 2008. För att enheten ska kunna fortsätta som resultatenhet 2009 måste underskottet inhämtas under 2008.

Vasens äldreboende visar underskott om 0,4 tkr för året men eftersom enheten har överskott i resultatfonden fortsätter äldreboendet att vara resultatenhet 2008.

Investeringar

Stadsdelsnämnden har för 2007 erhållit 3,9 mnkr i budget för parkinvesteringar varav 1,2 mnkr avser Rödabergsområdet. Därutöver har 0,2 mnkr överförts från 2006 avseende Spökparken. Ett överskott om 0,5 mnkr jämfört med budget redovisas för året. Överskottet kan hänföras till att kostnader för fem investeringsprojekt periodiserades i samband med bokslutet för 2006. Dessa kostnader överskattades och de verkliga kostnaderna som fakturerades förvaltningen var lägre. Resultat, omfördelningar mellan delprojekt och avvikelser redovisas enligt nedan.

Röda bergen 1,2 mnkr

Upprustning av Sätertäppan har genomförts och projektering av Varingetäppan och Hedemoratäppan har tagits fram. Projektet är i fas med tidplan och håller budget.

Observatorielunden 0,6 mnkr

Lekparken har rustats upp och en utredning av orsaken till varför de nyplanterade träden runt plaskdammen har dött. Nya träd behöver planteras och utredningen visar att fel trädart som ej är hårdig i Stockholmsområdet har levererats. Fördyringar i projektet kan komma att uppstå kommande år för stadsdelsnämnden beroende på vilken part som får bekosta plantering av nya träd runt dammen.

Spökparken 0,2 mnkr

Parken utgör byggnadsminne och ett vårdprogram har tagits fram i samarbete med bl.a. Länsstyrelsen. Vårdprogrammet kommer att ligga till grund för kommande upprustning av parken.

Lokal parkplan 0,2 mnkr

Arbetet med den lokala parkplanen som påbörjades under 2006 har färdigställts och redovisats för nämnden i mars 2007. Parkplanen innehåller förslag till hur stadsdelens parker och friytor ska utvecklas och utgör underlag för långsiktig planering och för det årliga budgetarbetet gällande investering och skötsel.

Vasaparken 1,8 mnkr

Gräsytan kring konstgräsplanen i Vasaparken har inte klarat det stora slitaget som följt av att parken efter ombyggnaden fått många fler besökare. Gräsytan har lagts om med ny dränering. Åtgärden innebar att andra projekt som Glemmes terrasser, Enkehusparken och Centralbadets gård har fått skjutas på framtiden.

Övrigt 0,2 mnkr

Mindre åtgärder till en kostnad av 0,2 mnkr avseende varierande objekt har genomförts.

BILAGEFÖRTECKNING

1. Blanketter till stadsledningskontoret, del 1
2. Blanketter till stadsledningskontoret, del 2
3. Av kommunfullmäktige under 2007 givna uppdrag
4. Redovisning Ska-krav i budget 2007
5. Redovisning av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena